

Veteriner İlaç Kalıntıları, İnsan Sağlığı Hastalık İlişkisi

Et, süt, yumurta ve bal gibi hayvansal gıdalarda bulduklarında insan sağlığı açısından riskli ilaçların hayvanlarda kullanımı yasaktır. Gıda hayvanlarında kullanımına izin verilen ilaçlar, insane sağlığına yansiyabilecek olumsuzluklar nedeniyle çok sıkı bir kalıntı ve güvenlik değerlendirmesine tabi tutulurlar. Bunun için ülkemizde izlenen yol Avrupa Birliği'ne (AB)benzerdir.Gıda hayvanlarında kullanımı izinli ilaçların, hayvansal ürünlerde bulunmasına izin verilen miktarına Maksimum Kalıntı Limiti (MKL) adı verilir.Hayvanlara uygulanan ilaçlar hayvanın yenilebilir ürünlerinde MKL düzeylerine inene kadar beklendikten sonar bu ürünlerin tüketime sunulmasına izin verilmektedir.MKL'den daha düşük düzeyde hayvansal ürünlerle tüketildiğinde veteriner ilaç kalıntılarının insane sağlığı için risk yaratmayacağı varsayılmaktadır. AB uyum yasaları gereği hayvansal gıdalarda farmakolojik aktif madde kalıntıları MKL'ni aşıp aşmadıkları yönünde yıllık denetime tabi tutulmaktadır. Gıda hayvanlarında kullanım amacıyla değerlendirilen maddelerin 519 adedi (çoğunluğu bitkisel ekstraktlar) insane sağlığı bakımından oldukça güvenli kabul edilir ve bu maddeler için MKL dahi belirlenmesine gerek yoktur. Güvenlik değerlendirmesini geçerek gıda hayvanlarında kullanımı izinli ilaç molekülü sayısı ise oldukça azdır (167 adet).Gıdalarda bulunmasına asla izin verilemeyen madde sayısı 10'dur. Bu 10 bileşik dahil olmak üzere güvenlik değerlendirmesi sonucu gıda hayvanlarında kullanımına izin verilmeyen madde sayısı ise 82'dir. Bir gıda hayvanı türünde izinli olan bir ilaç diğer bir türde yasaklı, hatta bir ilaç aynı hayvan türü içinde de izinli veya yasaklı olabilmektedir.

İnsan sağlığı açısından gıdalarda bulunması riskli ilaçların hayvanlarda kullanımının yasaklanmasına ek olarak, Avrupa Gıda Güvenliği Ajansı 2013 yılında üreticileri daha etkin korumak amacıyla bu yasaklı ilaçlar için **EFSA Gıda Zincirinde Kirleticiler Panelinde (CONTAM) eylem için bir referans noktası** yaklaşımını gündeme sokmuştur. Buna göre, yasaklı maddelerin denetimi açısından birlik ülkeleri arasında kullanılan analitik metodun duyarlılığının artırılması ve uygulamada eşitlik sağlanması amaçlanmıştır. Bunun için hayvanın yenmeyen doku veya sıvılarında bile (kıl, idrar gibi) belirlenen yasaklı maddelerin günlük tüketim miktarlarından daha yüksek miktarlarda bulunması, **eylem için bir referans noktası** kabule dilmiştir. Bu şekilde birlik ülkeleri arasında bu eylem noktasını aşan ürünlerin hem tüketimi hem de ticaretinin engellenmesi amaçlanmıştır.

Gıda hayvanlarında sık karşılaşılan hastalıkların tedavisi ve korunmasında,antibiyotikler ve antiparaziter ilaçlar en çok kullanılan ilaçlardır. Antibiyotikler sadece tedavi amacıyla (verim artırıcı olarak değil) ve veteriner hekim reçetesi ile kullanılırlar.Hayvanlarda kullanım nedeniyle hayvansal gıdalarda antibiyotik kalıntılarının, bu gıdaları tüketen insanlarda barsak florası üzerine etkileri de güvenlik değerlendirmesi altında incelenmektedir. Antibiyotik kullanımının diğer bir olası riski ise zoonotik bakterilerde antibiyotik direnci meydana gelebilme olasılığıdır. Hayvanlarda antibiyotik kullanımı nedeniyle hayvanlardan insanlara geçen zoonotik enfeksiyon etmenlerinde antibiyotik direncinin de taranması AB uyum yasaları gereğidir.

Bu sunuda hayvansal ürünlerde ilaç veya diğer istenmeyen madde kalıntılarının insan sağlığı üzerine üstte belirtilen olası olumsuz etkilerini yönetebilmek için ülkemiz ve Avrupa Birliği arasındaki uygulama farklılıkları irdelenmeye çalışılacaktır.